

Ustawa

z dnia ... 2023 r.

o zmianie ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi

Art. 1. W ustawie z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2022 r. poz. 1657) po art. 46bb dodaje się art. 46bc w brzmieniu:

„Art. 46bc. 1. W rozporządzeniach wydanych na podstawie art. 46, 46a i 46b nie wprowadza się ograniczeń, nakazów lub zakazów dotyczących organizowania oraz sprawowania kultu religijnego przez kościoły i inne związki wyznaniowe o uregulowanej sytuacji prawnej.

2. Minister właściwy ds. zdrowia wydaje niewiążące zalecenia dotyczące ustanowienia przez władze zwierzchnie kościołów i innych związków wyznaniowych o uregulowanej sytuacji prawnej ograniczeń, nakazów lub zakazów dotyczących organizowania oraz sprawowania kultu religijnego przez te kościoły i inne związki wyznaniowe.”

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Uzasadnienie

1. Potrzeba i cel wydania ustawy

Potrzeba i cel wydania projektowanej ustawy zmieniającej ustawę z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi¹ związane są z koniecznością zapewnienia pełniejszej realizacji konstytucyjnej zasady poszanowania autonomii i wzajemnej niezależności państwa i kościołów oraz innych związków wyznaniowych, o której mowa w art. 25 ust. 3 Konstytucji RP z 1997 r. W odniesieniu do relacji między państwem polskim a Kościołem Katolickim zasada ta znajduje swoje odzwierciedlenie także w art. 1 Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisanego w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r.²

Potrzeba wydania ustawy wynika jednak nie tylko ze względów natury ustrojowej, ale również z uwagi na potrzebę lepszego zabezpieczenia podstawowych praw jednostki gwarantowanych konstytucyjnie. Stosownie do art. 53 ust. 1 Konstytucji RP, każdemu zapewnia się wolność sumienia i religii. Przyjęło się przy tym rozróżnienie odnoszące się do sposobu realizacji wskazanych wolności, które mają obejmować wolność sumienia i religii realizowane *in foro interno* (sfera wewnętrznych przeżyć jednostki) oraz *in foro externo* (postępowanie w zgodzie z własnym sumieniem oraz uzewnętrznianie przekonań religijnych). Art. 53 ust. 2 Konstytucji RP wskazuje, że „[w]olność religii obejmuje wolność wyznawania lub przyjmowania religii według własnego wyboru oraz uzewnętrzniania indywidualnie lub z innymi, publicznie lub prywatnie, swojej religii przez uprawianie kultu, modlitwę, uczestniczenie w obrzędach, praktykowanie i nauczanie. Wolność religii obejmuje także posiadanie świątyń i innych miejsc kultu w zależności od potrzeb ludzi wierzących oraz prawo osób do korzystania z pomocy religijnej tam, gdzie się znajdują”.

Zważywszy na to, że źródłem wszystkich praw i wolności pozostaje przyrodzona i niezbywalna godność człowieka (art. 30 Konstytucji RP), a człowiek jako podmiot musi być traktowany w sposób holistyczny, to przyjęć należy, iż obydwa wskazane elementy wolności religii stanowią logiczne dopełnienie i powinny być rozpatrywane łącznie. Tylko to pozwala na zachowanie pełnej integralności religijnej jednostki, która posiadając określone przekonania religijne musi

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 1657.

² Dz. U. z 1998 r. Nr 51 poz. 318.

mieć zagwarantowaną możliwość ich manifestowania w życiu społecznym. Jakkolwiek zatem wolność religijna *in foro externo* nie ma charakteru absolutnego, to wszelkie ograniczenia muszą spełniać ściśle określone konstytucyjnie wymogi.

Art. 53 ust. 5 Konstytucji RP zawiera autonomiczną względem art. 31 ust. 3 klauzulę limitacyjną. Stosownie do pierwszego ze wskazanych przepisów: „Wolność uzewnętrzniania religii może być ograniczona jedynie w drodze ustawy i tylko wtedy, gdy jest to konieczne do ochrony bezpieczeństwa państwa, porządku publicznego, zdrowia, moralności lub wolności i praw innych osób”. Drugi z nich stanowi natomiast: „Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw”.

Należy zwrócić uwagę, że stosownie do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 10 grudnia 2014 r., sygn. akt K 52/13 „w art. 53 ust. 5 Konstytucji ustrojodawca w sposób w pełni zamierzony i uzasadniony naturą chronionej wolności ustanowił zmodyfikowaną, szczególną formułę ewentualnych ograniczeń wolności religii”³. Niezależnie jednak, od relacji między obydwooma klauzulami limitacyjnymi (generalną, określoną w art. 31 ust. 3 oraz szczególną, określoną w art. 53 ust. 5 Konstytucji RP), w obydwu wskazuje się na konieczność wprowadzania ograniczeń w korzystaniu z wolności i praw gwarantowanych konstytucyjnie (w tym wolności uzewnętrzniania religii) jedynie w drodze ustawy. Aktywność prawotwórcza w zakresie aktów wykonawczych do zmienianej ustawy wydawanych w trakcie pandemii, które szczegółowo omówione zostały w dalszej części uzasadnienia, stała w sprzeczności zarówno z wymogami ustalonymi w art. 31 ust. 3, jak i 53 ust. 5 Konstytucji RP⁴. Proponowane w projekcie rozwiązania mają zatem na celu jasne, definitywne i niebudzące wątpliwości wykluczenie możliwości bezpodstawnego regulowania kwestii związanych z organizacją i sprawowaniem

³ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 10 grudnia 2014 r., sygn. akt K 52/13, pkt. III.7.2.

⁴ Zob. M. Olszówka, K. Dydą, *Analiza konstytucyjności ograniczeń w korzystaniu z wolności religii podczas pandemii koronawirusa w Polsce*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 23 (2020), s. 446 i 467; A.M. Abramowicz, *Wolność religijna w czasie pandemii koronawirusa – ocena rozwiązań polskich*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 24 (2021), s. 269-270; B. Zalewski, *Opinia prawna dotycząca ograniczeń w sprawowaniu kultu religijnego w związku ze stanem epidemii (stan prawny na 29 marca 2021 r.)* – tekst dostępny pod adresem internetowym: https://ordoiuris.pl/wolnosc-sumienia/opinia-prawna-dotyczaca-ograniczen-w-sprawowaniu-kultu-religijnego-w-zwiazku-ze#_ftn30 [dostęp: 15 września 2022 r.]. Jak zauważa K. Warchałowski, niedochowanie kryterium formalnego (wprowadzenia ograniczeń w korzystaniu z wolności uzewnętrzniania przekonań religijnych w drodze aktu ustawowego) dotyczyło nie tylko Polski, ale również innych państw europejskich – K. Warchałowski, *Ograniczenia wolności religijnej podczas pandemii COVID-19 w wybranych państwach Europy. Pierwsze doświadczenia*, „Prawo i Więż” 4/38 (2021), s. 32.

kultu religijnego (a zatem rzutuujących na możliwość partycypacji wiernych w nabożeństwach, a tym samym ograniczające wolność uzewnętrzniania religii) w trakcie stanu zagrożenia epidemicznego i stanu epidemii w drodze rozporządzenia.

2. Rzeczywisty stan w dziedzinie, która ma być unormowana

Państwo – czy to pojmowane jako wspólnota obywatelska, czy jako zespół organów i instytucji - jest bytem osadzonym w sferze *profanum*. Kościoły i związki wyznaniowe realizują natomiast swą misję zasadniczo w sferze *sacrum*. Dla europejskiej tradycji i kultury właściwe przynajmniej od czasów dojrzałego średniowiecza jest odróżnienie tych dwóch sfer, które jednak niekoniecznie musi wiązać się z wrogością czy ścisłą separacją. W polskim modelu ustrojowym przyjęto, że państwo oraz kościoły i związki wyznaniowe zachowują autonomię i wzajemną niezależność „każdego w swoim zakresie”, przy jednoczesnej współpracy dla dobra człowieka i dobra wspólnego.

Niesie to za sobą konkretne konsekwencje w sferze wzajemnego oddziaływania państwa oraz kościołów i związków wyznaniowych. Proponowana ustawa odnosi się do jednego tylko zagadnienia, które jednak – z uwagi na doświadczenia okresu pandemii koronawirusa Sars-CoV2 – jest niezwykle istotne. Chodzi mianowicie o kwestię możliwości ingerowania władz świeckich w kwestie związane z organizacją i sprawowaniem kultu religijnego w sytuacji zagrożenia chorobą zakaźną mogącą przenosić się drogą kropelkową w większych skupiskach ludzkich. Jest to zatem zagadnienie pozostające na styku kompetencji państwa (bytu odpowiedzialnego m.in. za ochronę zdrowia publicznego) oraz wspólnot religijnych (bytów powołanych m.in. do sprawowania kultu religijnego).

Art. 46a ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi w obecnym brzmieniu upoważnia Radę Ministrów do wydania rozporządzenia określającego zagrożony obszar wraz ze wskazaniem rodzaju strefy, na którym wystąpił stan epidemii lub stan zagrożenia epidemicznego oraz rodzaj stosowanych rozwiązań - w zakresie określonym w art. 46b tej samej ustawy.

Stosownie do art. 46b zmienianej ustawy, w rozporządzeniu takim można natomiast ustanowić czasowe ograniczenie określonych zakresów działalności przedsiębiorców, czasową reglamentację zaopatrzenia w określonego rodzaju artykuły, obowiązek poddania się badaniom lekarskim oraz stosowaniu innych środków profilaktycznych i zabiegów przez osoby chore i

podejrzane o zachorowanie, obowiązek poddania się kwarantannie, miejsce kwarantanny, czasowe ograniczenie korzystania z lokali lub terenów oraz obowiązek ich zabezpieczenia, nakaz ewakuacji w ustalonym czasie z określonych miejsc, terenów i obiektów, nakaz lub zakaz przebywania w określonych miejscach i obiektach oraz na określonych obszarach, zakaz opuszczania strefy zero przez osoby chore i podejrzane o zachorowanie oraz nakaz określonego sposobu przemieszczania się, nakaz zakrywania ust i nosa, w określonych okolicznościach, miejscach i obiektach oraz na określonych obszarach, wraz ze sposobem realizacji tego nakazu (art. 46b pkt 2-13 ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi).

Ponadto art. 46b pkt 1 ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi przewiduje, że w rozporządzeniu takim Rada Ministrów może wprowadzić ograniczenia, obowiązki i nakazy, o których mowa w art. 46 ust. 4 wskazanej ustawy. Przepis ten umożliwia wprowadzenie w drodze rozporządzenia czasowego ograniczenie określonego sposobu przemieszczania się, czasowe ograniczenie lub zakaz obrotu i używania określonych przedmiotów lub produktów spożywczych, czasowe ograniczenia funkcjonowania określonych instytucji lub zakładów pracy, zakaz organizowania widowisk i innych zgromadzeń ludności, obowiązek wykonania określonych zabiegów sanitarnych, jeżeli wykonanie ich wiąże się z funkcjonowaniem określonych obiektów produkcyjnych, usługowych, handlowych lub innych obiektów, nakaz udostępnienia nieruchomości, lokali, terenów i dostarczenia środków transportu do działań przeciwepidemicznych przewidzianych planami przeciwepidemicznymi, obowiązek przeprowadzenia szczepień ochronnych, o których mowa w art. 46 ust. 3 tej samej ustawy, oraz grupy osób podlegające tym szczepieniom, rodzaj przeprowadzanych szczepień ochronnych.

Pomimo, że ustawa nie daje podstaw do ingerencji w sferę sprawowania kultu religijnego przez władze świeckie, w praktyce kolejne rozporządzenia wydawane na podstawie wskazanych przepisów kwestii tej dotyczyły.

Powołując się na wskazane przepisy ustawowe Minister Zdrowia 13 marca 2020 r. wydał rozporządzenie w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego⁵, zgodnie z którym ograniczono sprawowanie kultu religijnego w miejscach publicznych, w tym w budynkach i innych obiektach kultu religijnego (§ 5 ust. 1 pkt 4), poprzez wprowadzenie limitu 50 uczestników – wliczając w to osoby sprawujące kult religijny (§ 6 ust.

⁵ Dz.U. poz. 433 z późn. zm.

1 pkt 3). Ograniczenie to zostało podtrzymane w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (§ 7 ust. 1 pkt 3 w zw. z § 6 ust. 1 pkt 4)⁶. Sytuacja uległa fundamentalnej zmianie w wyniku nowelizacji tego rozporządzenia dokonanej 24 marca 2020 r.⁷ Na jego mocy wprowadzono – w okresie od 24 marca do 11 kwietnia 2020 r. – ograniczenie w możliwości uczestnictwa w kulcie religijnym do maksymalnie 5 uczestników, nie licząc osób sprawujących kult religijny lub osób zatrudnionych przez zakład pogrzebowy w przypadku pogrzebu (§ 1 ust. 4). W praktyce oznaczało to uniemożliwienie wiernym świeckim uczestnictwo w sprawowaniu liturgii i to w okresie celebracji Wielkiego Tygodnia (do Wielkiej Soboty), stanowiącego najważniejszy czas dla wszystkich kościołów i wspólnot chrześcijańskich wywodzących się z tradycji łacińskiej. Te same obostrzenia zostały podtrzymane w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 31 marca 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii⁸, a następnie przedłużone do 20 kwietnia 2020 r.⁹

W okresie późniejszym regulacje ograniczające możliwość sprawowania kultu religijnego oraz partycypacji w nim wiernych uległy liberalizacji. Przykładowo zgodnie z § 25 ust. 1 pkt 2 lit. d oraz ust. 3 rozporządzenia z 19 marca 2021 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii¹⁰ obowiązek zakrywania ust i nosa obowiązywał w miejscach ogólnodostępnych, w tym m.in. w budynkach użyteczności publicznej przeznaczonych na potrzeby kultu religijnego, a także w trakcie sprawowania kultu religijnego, w tym czynności lub obrzędów religijnych, w budynku użyteczności publicznej przeznaczonym na potrzeby kultu religijnego oraz na cmentarzu. Stosownie do § 25 ust. 3 pkt 8 wskazanego rozporządzenia obowiązek ten nie stosował się do osoby sprawującej kult religijny w trakcie jego sprawowania. Stosownie natomiast do § 25 ust. 4 nie obejmował on również osób zawierających związek małżeński – w tym także przed osobą duchowną.

⁶ Dz.U. poz. 491 z późn. zm

⁷ Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 24 marca 2020 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii, Dz.U. poz. 522.

⁸ Dz.U. poz. 566 z późn. zm.

⁹ § 9 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 2020 roku w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, Dz.U. poz. 658.

¹⁰ Dz. U. z 2021 r. poz. 512.

§ 26 ust. 8 pkt 1 rozporządzenia stanowił z kolei, że zgromadzenie organizowane w ramach działalności kościołów i innych związków wyznaniowych mogą się odbywać pod warunkiem, że w przypadku, gdy zgromadzenie odbywało się w budynkach i innych obiektach kultu religijnego, znajdowała się w nich, przy zachowaniu odległości nie mniejszej niż 1,5 m, nie więcej uczestników niż 1 osoba na 15 m² powierzchni, oprócz osób sprawujących kult religijny lub osób dokonujących pochowania, lub osób zatrudnionych przez zakład lub dom pogrzebowy w przypadku pogrzebu. W stanie prawnym obowiązującym od 27 marca 2021 r. zgromadzenie religijne mogło odbywać się pod warunkiem, że w budynkach i innych obiektach kultu religijnego, znajdowała się nie więcej niż 1 osoba na 20 m², przy zachowaniu odległości nie mniejszej niż 1,5 m. Ponadto zgromadzenia takie mogą odbywać się pod warunkiem, że uczestnicy realizować mieli obowiązek zakrywania ust i nosa, o którym była mowa w § 25 ust. 1, z wyłączeniem osób sprawujących kult religijny.

Przypomnieć należy, że prawo polskie nie definiuje pojęcia „kultu religijnego”. Odnaleźć je jednak można w aktach prawnych o zróżnicowanym charakterze, w tym zwłaszcza w cytowanym powyżej art. 53 ust. 2 Konstytucji RP, postanowieniach Konkordatu oraz w przepisach ustaw odnoszących się do stosunków między Rzeczpospolitą Polską a kościołami oraz związkami wyznaniowymi. Na gruncie konstytucyjnym mowa jest o uzewnętrznianiu swojej religii poprzez „uprawianie kultu”. Wskazuje się również, że wolność religii obejmuje także posiadanie świątyń i innych miejsc kultu w zależności od potrzeb ludzi wierzących. Nie ma zatem wątpliwości, że właściwym, ale nie wyłącznym miejscem kultu są świątynie. Obok świątyń istnieć mogą również inne miejsca kultu. W literaturze przedmiotu wskazuje się, że „[ś]wiątynią jest każde miejsce przeznaczone do oddawania czci Bogu (*sacrum*), np. kościół, cerkiew, synagoga, meczet, gurudwara, zbór itd. Do «innych miejsc kultu» należy zaliczyć cmentarze, grobowce, mauzolea, pagody, stupy, przydrożne kapliczki, obeliski itp. Katalog świątyń i innych miejsc kultu jest oczywiście otwarty. Z konstytucyjnego punktu widzenia nie ma też potrzeby klasyfikacyjnego odróżniania świątyni od pozostałych miejsc kultu”¹¹. Do samego pojęcia kultu odnieść można natomiast „udział we wszelkiego rodzaju ceremoniach religijnych, nabożeństwach, pogrzebach, mszach świętych i innych czynnościach mających na celu oddawanie czci Bogu (*sacrum*)”¹².

¹¹ M. Olszówka, objaśnienia do art. 53, [w:] Konstytucja RP, t. I, Komentarz do art. 1-86, [red.] M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, nb. 60.

¹² Tamże, nb. 59.

Nie ma większych wątpliwości, że organizacja i sprawowanie kultu religijnego mieści się w zakresie działalności kościołów i związków wyznaniowych, stąd byty te pozostają autonomiczne i we wskazanej dziedzinie niezależne od władz świeckich. Art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania¹³ stanowi, że kościoły i inne związki wyznaniowe są niezależne od państwa przy wykonywaniu swoich funkcji religijnych. Wypełnienie funkcji religijnych polega zaś m.in. na organizowaniu i publicznym sprawowaniu kultu (por. art. 19 ust. 2 pkt 2 wskazanej ustawy). Potwierdza to jedynie, że organizacja i sprawowanie kultu objęte są konstytucyjnymi gwarancjami, o których mowa w art. 25 ust. 3 Konstytucji RP. Wydawane w tej materii rozporządzenia stanowiły natomiast bezpodstawną ingerencję władzy świeckiej w sferę konstytucyjnie zastrzeżoną dla kościołów i związków wyznaniowych.

Jednocześnie w sposób bezprawny ograniczały one wolność uzewnętrzniania religii, która może być limitowana, ale jedynie w drodze ustawy, nie zaś rozporządzenia. Żaden z przepisów ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi nie dawał i dalej nie daje podstaw do wprowadzania tego rodzaju ograniczeń.

Stan rzeczywisty (praktyka prawodawcza w zakresie wydawania rozporządzeń wprowadzających ograniczenia, nakazy i zakazy w związku z wystąpieniem stanu epidemii) w dziedzinie objętej projektowaną regulacją odbiegał zatem od standardów określonych przez Konstytucję RP, a także przez standard ustanowiony ustawowo (rozporządzenia – w omawianym zakresie – pozbawione były należytej podstawy ustawowej i stały w sprzeczności z art. 11 ust. 1 w zw. z art. 19 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania). Najlepszą metodą zabezpieczenia przed pojawieniem się podobnych zjawisk w przyszłości jest wprowadzenie klarownej i czyniącej zadość standardom konstytucyjnym regulacji w ustawie z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi.

3. Różnica pomiędzy dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym

Proponowane w projekcie rozwiązania pozwolą na jasne i zgodne z Konstytucją RP uregulowanie kwestii wyłącznej kompetencji kościołów i związków wyznaniowych w sferze organizacji i sprawowania kultu religijnego, w tym również w trakcie stanu epidemii i stanu

¹³ Dz. U. z 2022 r. poz. 1435.

zagrożenia epidemicznego. Zapobiegnie się w ten sposób naruszeniom prawa, jakie były możliwe do zidentyfikowania w regulowanej dziedzinie w latach 2020-2021.

Ograniczenia, nakazy lub zakazy w zakresie sprawowania kultu religijnego nie będą już przyjmowane w drodze aktów wykonawczych Rady Ministrów lub ministra właściwego ds. zdrowia. Praktyka ta była sprzeczna z regulacjami konstytucyjnymi i nie powinna być kontynuowana. Władze zwierzchnie kościołów i innych związków wyznaniowych powinny zostać wsparte przez stronę państwową niewiązącymi rekomendacjami. Odpowiada to pozycji prawno-ustrojowej kościołów i związków wyznaniowych, która gwarantowana jest w przepisach Konstytucji RP. Proponowane rozwiązanie podkreśla zarówno autonomię kościołów i innych związków wyznaniowych jak i ich współdziałanie z państwem dla dobra człowieka i dobra wspólnego.

Stosownie do projektowanego art. 46bc. w rozporządzeniach wydanych na podstawie art. 46, 46a i 46b ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi nie wprowadza się ograniczeń, nakazów lub zakazów dotyczących organizowania oraz sprawowania kultu religijnego przez kościoły i inne związki wyznaniowe o uregulowanej sytuacji prawnej. Ustęp 2 projektowanego art. 46bc stanowić ma natomiast, że minister właściwy ds. zdrowia wydaje niewiążące zalecenia dotyczące ustanowienia przez władze zwierzchnie kościołów i innych związków wyznaniowych o uregulowanej sytuacji prawnej ograniczeń, nakazów lub zakazów dotyczących organizowania oraz sprawowania kultu religijnego przez te kościoły i inne związki wyznaniowe.

4. Przewidywane skutki społeczne, gospodarcze, finansowe i prawne

Ustawa nie spowoduje żadnych konsekwencji natury gospodarczej oraz finansowej. W zakresie skutków społecznych należy wskazać, że przyczyni się ona do zapewnienia obywatelom pełniejszych gwarancji wolności sumienia i wyznania, w tym możliwości niezakłóconego uczestnictwa w nabożeństwach. Kościoły i związki wyznaniowe zostaną natomiast zabezpieczone przed bezprawnymi ingerencjami władz świeckich w kwestie związane z organizacją i sprawowaniem kultu religijnego.

5. Źródła finansowania, jeżeli projekt ustawy pociąga za sobą obciążenie budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Projekt nie pociąga za sobą bezpośrednich skutków finansowych i obciążenia dla budżetu państwa.

6. Oświadczenie o zgodności projektu ustawy z prawem Unii Europejskiej albo oświadczenie, że przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej

Projekt ustawy nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

Projekt ustawy nie podlega obowiązkowi przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projektowana ustawa nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597) i w związku z tym nie podlega notyfikacji.

Należy wskazać, że nie ma możliwości podjęcia alternatywnych w stosunku do projektowanej ustawy środków umożliwiających osiągnięcie zamierzonego celu.